

NORTHERN SIERRA MADRE NATURAL PARK VAN PRIORITEIT NAAR VERGETELHEID

Het Northern Sierra Madre Natural Park is één van de belangrijkste natuurgebieden ter wereld. Mede dankzij Nederlands onderzoek en financiering kwam dit nationale park, het grootste van de Filippijnen, tot stand. Maar nu verliest Nederland zijn interesse. Najaar 2008 gingen wij op expeditie naar de bovenstroom van de Palanan Rivier. Een verslag uit een vergeten natuurgebied.

Kertang, 12 september

Het is acht uur lopen naar ons eerste kamp. Halverwege rusten we uit en halen de bloedzuigers uit onze schoenen. Estaniel Prado, onze gids, fluit zachtjes op zijn vingers. Twee Merrills jufferduiven reageren op de roep. Deze soort komt alleen voor op het eiland Luzon. De Filippijnse eilanden herbergen een unieke flora en fauna. Nergens ter wereld vind je zulke hoge dichtheden endemische soorten. De Galapagoseilanden maal tien - zegt men vaak over de Filippijnen.¹ De medaille kent ook een keerzijde: door ontbossing is vijftientig procent van alle Filippijnse diersoorten bedreigd met uitsterven, meer dan in welk Aziatisch land ook.² De combinatie van onvervangbare natuur en ernstige bedreigingen maakt de Filippijnen tot een hotspot, een prioriteit voor internationale natuurbescherming.³ In het Northern Sierra Madre Natural Park zijn 294 vogelsoorten gezien, waarvan er 89 alleen op de Filippijnen voorkomen. Twintig vogelsoorten worden met uitsterven bedreigd, waaronder de zeer zeldzame Filippijnse arend. Het maakt het park tot één van de belangrijkste natuurgebieden ter wereld.⁴ Estaniel is een ervaren jager die dit gebied en de soorten goed kent. Door overbejaging wordt het steeds moeilijker om de Merrills jufferduif te vinden, zegt hij. 'Biholi', roept Estaniel opgetogen als de duiven wegvliegen, de lokale naam voor de soort. Hij beschouwt dit als een teken dat het bos in goede staat is.

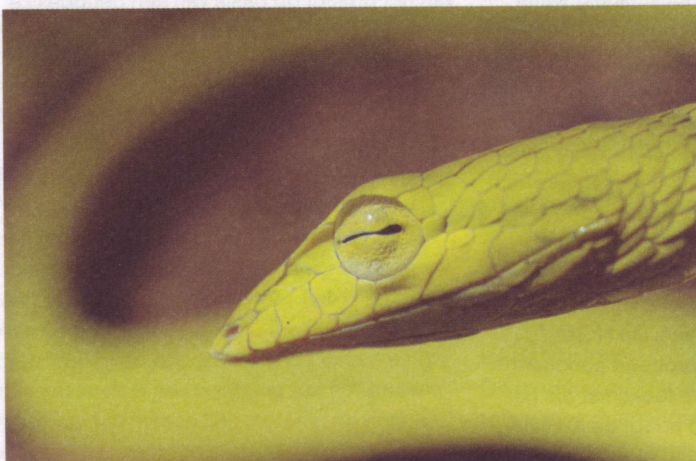
Dipinantahikan, 14 september

We kamperen langs een beek en verkennen de omgeving. Het geluid van een kettingzaag trekt onze aandacht. In een rivierbedding wordt tropisch hardhout gezaagd. Jonge jongens slepen de planken door

de rivier: zwaar en gevaarlijk werk. Illegale houtkap is een grote bedreiging voor het Northern Sierra Madre Natural Park. Officieel is het gebied al sinds 1979 beschermd. Maar tijdens het regime van Ferdinand Marcos hadden houtkapbedrijven vrij spel. Na de val van de dictatuur in 1986 kwam er aandacht voor natuurbeheer en armoedebestrijding. Met financiële steun van de Nederlandse overheid werd er gewerkt aan een beheersplan voor het park. In 2001 gaf het Filippijnse Congres het park de hoogst mogelijke beschermde status. Slechts negen andere gebieden in de Filippijnen worden beschermd door een vergelijkbare wet.⁵ De daadwerkelijke uitvoering van de regels blijft echter moeizaam. De parkdienst heeft twee auto's, twee boten en een kapotte motorfiets om een gebied van driehonderd-zestig duizend hectare, iets groter dan de provincie Zuid-Holland, te controleren. De dienst wordt geplaagd door financiële tekorten, gebrek aan mankracht en corruptie, en slaagt er niet in de houtkap in het park te stoppen. Vooral aan de dichtbevolkte westkant van het park is dit een groot probleem. De houtkap is een belangrijke bron van inkomsten voor arme boerengemeenschappen aan de rand van het bos. Maar de echte winsten gaan naar de handelaren en lokale politici die de houtkap organiseren. We informeren de parkdienst over het illegale houttransport. Pas na vier dagen onderneemt men actie, het hardhout is dan al verdwenen.

Pinakdatdatdin ti bulayo, 18 september

'De plek waar de voorouders een oehoe slachtten'. Zo heet de berg waar we tegenop klimmen in het Agta. Estaniel wijst de weg. Jarenlang heeft hij in deze bossen gejaagd, gevist en honing, rotan en

Spitsnuit zweepslang (*Ahaetulla prasina preocularis*)

Luperosaurus kubli, een recent beschreven gekkosoort, endemisch voor de Sierra Madre

zwaluwnestjes verzameld. We verbazen ons telkens weer over zijn kennis van het bos. Op gehoor herkent hij meer dan honderd vogelsoorten. Het bos blijkt een onuitputtelijke bron van vers fruit en knollen. De Agta, de oorspronkelijke bewoners van de Sierra Madre, zijn jagers-verzamelaars. Door de degradatie van het bos komt hun traditionele levenswijze steeds meer onder druk te staan. Opmerkelijk is dat de Agta een belangrijke stem hebben in het beheer van het park. Nationale parken in de Filippijnen worden democratisch bestuurd: een raad van zevenendertig vertegenwoordigers uit alle geledingen van de samenleving bepaalt de regels. Er zijn twaalf Agtaleden. In de praktijk is er van medezeggenschap echter weinig sprake. Er is geen geld om alle leden regelmatig bijeen te roepen. En in een vergadering met burgemeesters, het ministerie en natuurbeschermingsorganisaties durven de Agta zelden iets te zeggen.⁶ 's Avonds rond het kampvuur praten we met Estaniel over het parkbeheer. Hij ziet de noodzaak van bescherming van het bos. 'Maar', zegt Estaniel, 'alleen met de houtkap verdienen we genoeg geld voor een gettoblaster.' Opeens is er opwinding in het kamp. 'Bulayo', roept Estaniel. Een Filippijnse oehoe is in één van onze netten gevlogen. De uil wordt gemeten, gefotografeerd, en daarna weer losgelaten in de nacht.

Fly camp, 20 september

We kamperen op een steile helling. Er is net genoeg water om te drinken en te koken. Na drie nachten zonder bad, voelt iedereen zich vies en moe. Het Northern Sierra Madre Natural Park herbergt verschillende biotopen: van koraalriffen en mangroven tot tropische nevelwouden en karstlandschappen. In elk gebied komen andere planten- en diersoorten voor. Één bijzonder vegetatietype komt alleen voor op extreem basische bodems met zware metalen. De houtkapbedrijven zijn hier nooit actief geweest: de kleine, verwrongen boomstammetjes zijn commercieel niet interessant. Maar sinds kort is er interesse vanuit de mijnbouw. Verschillende bedrijven proberen toestemming te krijgen om chroom en nikkel te delven in het park. Vooralsnog slaagt de parkdienst erin om de claims af te wijzen. Maar de politieke druk neemt toe. Met deze expeditie proberen we de kennis over dit bostype te vergroten. Er blijken relatief weinig vogel- en vleermuissoorten voor te komen, maar de diversiteit aan bomen is verbazingwekkend: 409 soorten in twee plots van één hectare, ruim honderd soorten meer dan op eenzelfde oppervlakte in laagland tropisch regenwoud in het park.⁷ Mijnbouw in dit bostype zou een ramp zijn voor de flora. Op de vierde dag worden onze smeekbeden om water gehoord. Het gaat hard regenen. Direct is alles doorweekt en zitten we onder de modder.

Otopterus cartilagonodus, een zeldzame fruitetende vleermuis die alleen op het eiland Luzon voorkomt in onverstoorde bergbos

Dipagsangan, 22 september

We proberen te slapen in het huis van Estaniel. Tot diep in de nacht kijken de kinderen van het dorp in onze hangmatten en roepen verbaasd 'Americano!' Dipagsangan is een klein dorp in het bos. Twintig jaar geleden vestigden de eerste immigranten zich in dit afgelegen gebied. Ze kochten het land van de Agta en ontgonnen de vlakke stukken in het bos. De oprukkende landbouw is een andere grote bedreiging voor het park.⁸ In dit beschermde gebied wonen zessentwintigduizend mensen die afhankelijk zijn van de landbouw. Steeds meer arme boeren trekken naar het park, op zoek naar een 'leeg' stukje land om hun kinderen te voeden. Er rest hen meestal geen andere keuze dan een stuk bos plat te branden om rijst en bananen te planten. Er is hier weinig te merken van de economische groei van de afgelopen jaren in de Filippijnen: de meeste mensen in en rond het park overleven van minder dan een euro per dag. In 2004 werd de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking met de Filippijnen stopgezet. De Filippijnen behoort niet langer tot de armste landen ter wereld en moet zelf zijn problemen oplossen. Ook de Europese Unie en de Wereldbank financieren niet langer natuurbeschermingsprogramma's. Door het abrupte einde van vrijwel alle internationale steun voor natuurbescherming is een vacuüm gecreëerd dat nog niet is opgevuld door de Filippijnse overheid. Een van de belangrijkste natuurgebieden ter wereld wordt vergeten. Onder lokale beleidsmakers is het besef doorgedrongen dat anderhalf miljoen mensen in de Cagayanvallei voor hun watervoorziening afhankelijk zijn van het park. Door de voortgaande ontbossing vreest men een herhaling van de modderstromen die in 2004 het leven kostte van ruim duizend mensen in de zuidelijke Sierra Madre. Er is brede maatschappelijke steun om actief op te treden tegen de illegale houtkap. Maar de financiële middelen en de capaciteit om het gebied goed te beschermen, ontbreken.

Palanan, 24 september

Terug in de bewoonde wereld. Op het vliegveld worden we gearresteerd door een militair op verdenking van schatzoeken. In de Filippijnen circuleren wilde geruchten over het goud van Yamashita. In 1945 zou het Japanse leger in de Sierra Madre een fabelachtige schat hebben verstopt. Aan de plaatselijke commandant laten we onze schatten zien. De eerste foto's van *Luperosaurus kubli*, een onlangs beschreven gekkosoor die slechts één keer eerder is waargenomen.⁹ Twee onbeschreven libellensoorten.¹⁰ Foto's van de zeer zeldzame Filippijnse dwergijsvogel. Een dik pak veldformulieren over het voorkomen van soorten in verschillende bostypen. En gegevens over de traditionele kennis van de Agta over de biodiversiteit in de Sierra Madre. De commandant is verbaasd over de mooie en soms wonderlijke dieren die hier voorkomen, maar bovenal over het feit dat Nederlanders

Filippijnse oehoe (*Bubo philippensis*)

Van Weerd

Filippijnse dwergijsvogel (*Ceyx melanurus*)

Van der Ploeg

Platymantis sierramadrensis, een bedreigde kikkersoort endemisch voor de Sierra Madre en afhankelijk van onverstoorde laaglandbos

daarvoor naar de Filippijnen komen. Sinds 1989 doet het Instituut voor Milieuwetenschappen (CML) van de Universiteit Leiden onderzoek in het Northern Sierra Madre Natural Park. Ruim honderdvijftig Nederlandse studenten verrichtten de afgelopen jaren veldwerk in het gebied. Het langlopende interdisciplinaire onderzoek naar de effecten van menselijke verstoring op tropische bossen leidde ertoe dat het Northern Sierra Madre Natural Park beschermd gebied werd. Maar ook de Universiteit Leiden trekt zich terug uit de Filippijnen. De universitaire bestuurders hebben weinig affiniteit met onderzoek op het gebied van natuurbescherming en ontwikkelingssamenwerking. De onrendabele opleidingen dierecologie, milieukunde en ontwikkelingsociologie worden wegbezuinigd in Leiden. De veldstations in de tropen gaan dicht. Ook het onlangs opgerichte Nederlands Centrum voor Biodiversiteit lijkt hier niets aan te zullen veranderen: voor natuurbescherming in de tropen is geen aandacht. Terwijl duurzaamheidsvraagstukken volop in de publieke belangstelling staan is voor het Northern Sierra Madre Natural Park geen geld meer. Als blijkt dat we geen bruikbare gegevens over het goud van Yamashita hebben, verliezen ook de militairen in Palanan hun interesse en laten ons vrij. Aan het eind van de middag vliegen we over het uitgestrekte regenwoud en vragen ons af hoeveel schatten daar beneden nog op ons liggen te wachten.

Noten

- 1 Heany, L.R. & J.C. Regalado, Jr. 1998. Vanishing treasures of the Philippine rain forest. The Field Museum, Chicago: 9.
- 2 IUCN. 2008. 2008 IUCN Red List of Threatened Species. www.iucnredlist.org.
- 3 Myers, N. et al. 2000. Biodiversity hotspots for conservation priorities. Nature 403: 853-858.
- 4 Van Weerd, M. 2002. Summary report of the fauna study results in the Northern Sierra Madre Natural Park. Plan International NSMNP-CP. Cabagan.
- 5 Department of Environment and Natural Resources (DENR). 2008. www.pawb.gov.ph
- 6 Perez, P. & T. Minter. 2004. Indigenous rights and resource management in Philippine protected areas. IIAS Newsletter 35. IIAS. Leiden: 9.
- 7 Van Weerd, M. & H. Udo de Haes. in prep.
- 8 Van der Ploeg, J., G.A. Persoon & M.D. Masipiqueña (eds). 2007. Ifugao migrants in and around the Northern Sierra Madre Natural Park. CML student Report 225. Leiden.
- 9 Brown, R.M., A.C. Diesmos and M.V. Duya. 2007. A new Luperosaurus from the Sierra Madre of Luzon Island, Philippines. The Raffles Bulletin of Zoology 55 (1): 167-174.
- 10 Villanueva, R.J.T. in press. Two new Risioecnemis species from northern Sierra Madre Luzon, Philippines (Platycnemididae: Zygoptera). International Journal of Odonatology.

Van der Ploeg

Estaniel Prado met rotanfruit

Prado

De auteurs in het bladerdak op Pinakdatatin ti Bulayo